

Meesterlijke zang uit Neurenberg

door Peter Franken

In december was de matinee voorstelling uit de Metropolitan Opera van *Die Meistersinger von Nürnberg* live te zien in de bioscoop. Voor de vele liefhebbers van kostuumdrama was Otto Schenks klassieker een verademing. Maestro Levine maakte er een muzikaal feest van.

‘And so we have come to the end of Wagners little moneymaker’, sprak *announcer* Peter Allen met zijn kenmerkende sonore stem aan het einde van een live radio uitzending uit de Met, jaren geleden. Ik moest er onwillekeurig aan denken toen ik rond middernacht het Pathé theater verliet. *Die Meistersinger* is Wagners enige komische opera, als we zijn jeugdwerk *Das Liebesverbot* gemakshalve buiten beschouwing laten, en oorspronkelijk bedoeld om snel wat geld te verdienen. Probleem was bij Wagner dat snel werken en geld verdienen hem nooit erg goed zijn afgegaan. Het gehele project nam zo’n zeven jaar in beslag en in plaats van een compact komisch werk ontstond er een stuk muziektheater dat 4½ uur zuivere speeltijd vergt. Daarmee slaat Wagner zijn eigen record. Inclusief twee pauzes werd het publiek op zaterdag 13 december exact 6 uur bezig gehouden. Die pauzes zijn beslist nodig om even op adem te komen. Er wordt druk geconverseerd en ruzie gemaakt in *Die Meistersinger* en dat vraagt om grote oplettendheid. Het volgen van de tekst is bij dit

Programmaboekje 1993

werk van het grootste belang, wil het niet tot een massieve bal geluid verworden. Je moet het zien en beleven en dat heeft Otto Schenk prima begrepen. Schenk staat bekend om zijn tekstgetrouwe ensceneringen en in deze productie uit 1993 doet hij die reputatie volledig eer aan. Geen moment raak je als toeschouwer de draad kwijt. Alles wat je ziet is volledig in overeenstemming met tekst en handeling.

De productie

De eerste akte laat het voorportaal van een grote kerk zien. Door een deuropening is de congregatie zichtbaar. Walther krijgt zo de gelegenheid te flirten met Eva die binnen zit te zingen. Zodra de dienst is afgelopen speelt de handeling zich volledig in dit voorportaal af. Eerst krijgen we de ontmoeting van Eva en Walther, culminerend in ‘Fraulein, seid ihr schon Braut?’ Daarna het gewichtige gedoe van alle meesterzangers en het volledig mislukte optreden van Walther als hij moet voorzingen.

In de tweede akte is een straatje in Neurenberg het decor. Sachs en Pogner wonen aan weerszijden van de straat en dat maakt het gemakkelijk om even heen en weer te wippen. Eva zal dat al heel haar leven zo hebben gedaan. Als ze deze keer bij haar *Betreuer* langs gaat krijgt ze niet te horen wat ze hoopte en loopt boos weg, de straat uit. Magdalena haalt haar terug, dat moet ook wel want straten in een decor lopen nu eenmaal altijd dood.

In het smalle toneelstraatje speelde zich ook de *Prügelscène* af. Deze bleef beperkt tot een paar ‘vechtende’ koppels, gade geslagen door een verder statische groep omstanders. Dat deed niet echt recht aan de tekst maar was op zich wel zo realistisch. Zo gaat het toch meestal: sommigen slaan er lekker op los, de rest kijkt toe en moedigt aan.

Akte drie speelt zich grotendeels af in het getrouw vormgegeven huis van Sachs. Overal zijn schoenmakerspullen te zien, het maakt een prettig rommelige indruk. Eva komt klagen over haar schoenen: te nauw, te wijd .... Sachs laat blijken dat problemen met schoenen tot zijn beroep behoren maar dat hij soms schoon genoeg heeft van de achterliggende moeilijkheden waarmee hij door zijn klanten wordt lastig gevallen.

Vervolgens wordt het toneel gemetamorfoseerd in een klein terrein net buiten de stadspoort. Geen echte feestweide in deze productie. Ook is de menigte vrij beperkt van omvang. Schenk legt hier meer de nadruk op details in de personenregie dan op massaliteit.

De voorstelling

Als het gaat om acteren is Beckmesser zonder meer de belangrijkste rol. Johannes Martin Kränzle vertolkte deze met verve, een nogal vals mannetje in de eerste akte, een wanhopende vrijgezel die steeds meer zijn decorum verliest in de twee volgende. Kränzle zingt uitstekend, ook daar waar hij zogenaamd niet goed zingt. Kränzle zong de rol eerder in de Glyndebourne productie en is hard op weg “de nieuwe Beckmesser” te worden.

Johan Botha

Walther hoeft het wat minder van acteren te hebben en met Johan Botha in die rol is dat maar goed ook. Hij kent twee gelaatsuitdrukkingen: een lach met veel tanden en afwachtend. Botha deed zijn best er bewegend wat van te maken en dat lukte aardig. Zijn zingen was van grote klasse dus geen kwaad woord over deze populaire tenor.

Jong talent uit het opleidingscircuit van de Met, Paul Appleby, was een uitstekende David. In de pauze vergeleek hij in een interview zijn partij met het zingen van *Lieder*, omdat er zoveel nadruk op het duidelijk uitspreken en intoneren van tekst ligt, zij het dan met het volume dat een operatheater vergt. Ik had altijd de indruk dat het wel mee viel met David, maar zo gesteld lijkt me het een nachtmerrie om in te studeren. Zijn tegenspeelster Magdalene werd sympathiek neergezet door Karen Cargill, ook wel in de Met te horen als Brangäne.

Hans-Peter König gaf gestalte aan Pogner, de goudsmid die het slachtoffer dreigt te worden van zijn ijdelheid. Goed geacteerd, goed gezongen, verder niet opvallend.

Zijn dochter Eva daarentegen wist de show te stelen in alle scènes waarin ze zich mocht vertonen.

Annette Dasch, terug van het zwangerschapsverlof dat haar noopte de *Arabella* in Amsterdam te laten schieten, leefde zich geheel en al uit in haar rol van het groot geworden kind dat nog sterk hangt aan

Annette Dasch

haar tweede vader, buurman, vriend, fantasieminnaar, eigenlijk haar alles .... Sachs, maar op slag verliefd is geworden op Walther toen die een keer bij haar vader langskwam en als echte puber wil ze er dan ook met hem vandoor als “het van thuis niet mag”.

Dasch is een ideale Eva, haar zingen was prima verzorgd maar haar acteren maakte haar tot de ster van de show.

De vrouwelijke ster natuurlijk. Michael Volle zette een fantastische Sachs neer. Goed doserend wist hij van begin tot eind zijn partij op hoog niveau te zingen. Geen moment maakte je je als toeschouwer zorgen of hij het einde wel zou halen. Aan het slot nog even fris als aan het begin. Acterend was hij goed op dreef en liet een breed scala aan emoties zien. Ik was zeer over hem te spreken.

James Levine gaf geïnspireerd leiding aan zijn orkest en liet de zangers op het toneel zich op prettige wijze uitleven. Het was een feest om naar te kijken en ik kreeg de indruk dat het voor de medewerkers ook een feest was om te doen.

Naschrift

Dit was de tiende *Meistersinger* productie die ik gezien heb en de enige die volledig trouw was aan het libretto. De productie die daarvan het meeste afweek was in Bayreuth in de visie van Katharina Wagner, die met dat verfgeliëder. Ik heb lang nagedacht over de diepere betekenis van die regie waarin Sachs en Beckmesser als het ware van plaats wisselen. De ene conformeert zich, de andere wordt rebels. Verder dan iets in de trant van ‘beschaving is slechts een laagje vernis, mensen kunnen zich gemakkelijk heel anders gaan gedragen afhankelijk van de omgeving’ ben ik niet gekomen. Op zich is dat in Duitsland natuurlijk wel overtuigend bewezen met mensen die veranderden in fanatieke moordenaars en vervolgens weer braaf verder gingen met hun keurige burgerlijke bestaan. Hoe dan ook werd in die regie duidelijk gepolitiseerd, wat het lot van bijna elke *Meistersinger* productie lijkt te moeten zijn. Deze keer echter was dat gelukkig nu eens niet het geval. En als we kijken naar wat voor velen de steen des aanstoets is in dit werk, Sachs’ slotmonoloog, dan is dat niet meer dan terecht.

Hij waarschuwt slechts voor de teloorgang van de Duitse cultuur als het land wordt ‘geromaniseerd’ en het Duits verwordt tot koeterwaals (welsch). In de tijd waarin het werk is gesitueerd is dat geen onredelijke gedachte. Sachs benadrukt de verankering van de Duitse kunst in onder meer het optreden van de *Meistersingers*. En zolang dat het geval is komt het met het Heilige Roomse Rijk wel goed. Het stuk wordt plechtig gezongen en leent zich daardoor voor politiek misbruik. Als er figuranten in SS-uniformen op het toneel staan luistert niemand meer naar de precieze tekst. Het beeld bepaalt het effect. Goed beschouwd begon hiermee het regietheater, het gebruik van een stuk voor het uitdragen van een eigen idee met de bestaande partituur als ‘incidental music’. Schenk laat zien dat het ook anders kan: *Die Meistersinger* “naturel”, wel zo prettig. 🎵